
PLATFORMA TRI SLOBODE

SLOBODA UDRUŽIVANJA
SLOBODA OKUPLJANJA
SLOBODA IZRAŽAVANJA

Tri slobode pod lupom

Prikaz slučajeva kršenja osnovnih ljudskih prava u Srbiji tokom vanrednog stanja

07-09. april 2020. godine

Sloboda udruživanja, okupljanja i izražavanja

1. [Nezavisno udruženje novinara Srbije \(NUNS\)](#) pozvalo je novinare da prilikom izveštavanja o pandemiji korona virusa poštuju Kodeks novinara Srbije kao i propise koji se bave zaštitom podataka o ličnosti. Jedan od povoda ovakve reakcije NUNS-a bilo je izveštavanje dnevnog lista „[Novosti](#)“, gde su u tekstu pod naslovom „Novi Pazar je NOVO ŽARIŠTE epidemije u Srbiji: Pekar posejao opaki virus po gradu, strahuje se da ima mnogo zaraženih“ objavljene informacije koje se tiču zanimanja, kao i mesta obavljanja posla lica koje se označava kao prenosilac zaraze. Iako nije objavljeno ime i prezime, navedeni podaci čine to lice prepoznatljivim u lokalnoj sredini i nedopušteno ga stigmatizuju čime ugrožavaju njegovo dostojanstvo i pravo na zaštitu privatnosti. Pored ovog slučaja, ukazuje se i na grubo kršenje prava pacijenata od strane televizije „Pink“ koja je izveštavala sa odeljenja intenzivne nege Infektivne klinike u Beogradu, a tokom priloga su bili vidljivi bolnički kartoni na krevetima pacijenata. Zbog svega navedenog, NUNS je najavio da će pokrenuti postupke pred Komisijom za žalbe Saveta za štampu i podneti prijavu Regulatornom telu za elektronske medije.

2. [Reporteri bez granica](#) ukazali su na težak položaj novinara u toku pandemije korona virusa, navodeći kako su u mnogim zemljama oni postali kolateralne žrtve u borbi protiv virusa. Navodi se kako je ova kriza u pojedinim zemljama iskorišćena za obračun protiv slobode medija, a pored slučaja Mađarske, pominje se i hapšenje novinarku portala „Nova.rs“ Ane Lalić. U zaključku se još jednom apeluje na nacionalne i evropske institucije da obezbede normalan rad medija i njihovu zaštitu tokom pandemije.

3. Komentarišući kritike na račun predsednika Aleksandra Vučića da i u vreme pandemije sprovodi funkcionersku kampanja, predsednica Vlade [Ana Brnabić](#) uputila je niz oštih reči na račun dnevnog lista „Danas“, ali i drugih medija. Tom prilikom ih je optužila za licemerje i neprofesionalnost zbog toga što su kritikovali njen potez da u emisiji pokazuje slike dece predsednika države, navodeći kako su ti isti mediji objavljivali slike Vučićevog sina na naslovnim stranama.

4. [Nezavisno udruženje novinara Srbije \(NUNS\)](#) reagovalo je nakon gostovanja predsednice Vlade Ane Brnabić na televiziji „Happy“ u kojem je iznela niz neistina i paušalnih ocena na račun uhapšene novinarkinje Ane Lalić čime je direktno prekršila pretpostavku nevinosti i vršila nedozvoljeni pritisak na tužilaštvo i policiju koji se bave ovim slučajem. Takođe se ukazuje na veoma pogrešnu retoriku kojom se nezavisni mediji proglašavaju neprijateljima države i okrivljuju za prenošenje dezinformacija i širenje panike u društvu. NUNS je najavio da će se obratiti i relevantnim međunarodnim organizacijama, ali u prvom redu institucijama Evropske Unije imajući u vidu da ovakvi potezi državnih zvaničnika nisu u skladu sa politikom kakvu bi trebalo da zastupaju lideri države koja pretenduje na punopravno članstvo. U istoj emisiji Ana Brnabić je iznela i optužbe na račun televizije „N1“, kao i „Nova S“, koje je optužila da ne smeju da objave tabloidne naslove protiv glavnog urednika jednog internet portala zato što se „plaše Đilasa i Šolaka“. [Televizija „N1“](#) saopštila je da nikad nije i da ni u budućnosti neće prenositi tabloidna nagađanja, ali su apelovali na predsednicu Vlade da ukoliko ne pominje druge televizije, isti pristup pokaže i u odnosu na njihovu televiziju, jer svojim napadima samo doprinosi opštoj hajci i napadima sa kojima se ta televizija svakodnevno suočava.

5. [Dnevni list „Kurir“](#) objavio je tekst u kome se optužuju Piter Horoks i Adrijan Vels, da kao „veterani BBC-a stoje iza neproverenih i neodgovornih informacija koje danima i nedeljama plasira N1“, a im u tome pomaže i Ralf Manti, direktor programa i korporativnih poslova u firmi „United media“. U tekstu se navodi kako oni stoje iza objavljivanja lažnih vesti koji nanose veliku štetu zdravstvenom sistemu u vreme borbe protiv korona virusa. Takođe je izvršena „analiza“ objava televizije „N1“ za koje se tvrdi da predstavljaju lažne vesti, čime je nastavljena kampanja koju je protiv te televizije započeo glavni urednik dnevnog lista „Informer“. Povodom napada oglasila se [televizija „N1“](#) i podsetila da je prema podacima Saveta za štampu „Kurir“ samo u drugoj polovini prošle godine učinio 1106 prekršaja kodeksa u svojim naslovima, a od toga 151 put u tekstovima o maloletnicima. Takođe su najavili da će zbog ovih napada pokrenuti pravne postupke protiv „Kurira“ pred domaćim i međunarodnim organima.

6. Nakon tabloidnih napada i optužbi na račun glavnog urednika, na adresu internet portala „Direktno“ stigla je preteća poruka potpisana pod imenom Srđan Petrović u kojoj se novinarima tog portala poručuje da ih „treba sve pobiti i uništiti“. Portal „Direktno“ je poznat po veoma oštrim kritikama na račun vlasti, a o njima je govorila i predsednica Vlade Ana Brnabić i tom prilikom istakla kako je reč o mediju koji je pod kontrolom opozicionog lidera Dragana Đilasa. Povodom ovih pretnji reagovalo je [Udruženje novinara Srbije](#) istakavši kako nijedan novinarski tekst ne sme biti povod za ovakve poruke i kako je obaveza nadležnih da što pre pronađu učiniocima ovog dela.

Ostale slobode

Tokom vanrednog stanja Građanske inicijative će izveštavati i o kršenjima ostalih ljudskih prava.

1. Gostujući u programu Radio televizije Srbije predsednik [Aleksandar Vučić](#) ponovo je izjavio kako redovno telefonskim putem poziva građane zaražene korona virusom. Iz tog razloga javost se opravdano zainteresovala za pitanje odakle predsedniku države brojevi telefona pacijenata i da li su mu ti brojevi, pod uslovom da je izjava istinita, dostavljeni bez saglasnosti njihovih vlasnika. U poslednje vre sve češće se javlja problem nepoštovnja prava na privatnost pacijenata i učestalo kršenje tih prava od strane medija. Upravo zbog toga neophodno je da se što pre odgovori na ova pitanja, kao i da se javno ukaže na štetnost takvog postupanja od strane nosilaca vlasti u Srbiji.

2. Uvođenje prakse suđenja putem „Skajpa“ otvorilo je brojna pitanja koja se tiču poštovanja prava na pravično suđenje, a jedno od njih je i da li se na taj način umanjuju garancije za zaštitu od zlostavljanja, koje proizlaze iz člana 25. Ustava Republike Srbije i člana 3. Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda od kojih ne sme da se odstupa ni za vreme vanrednog stanja. [Beogradski centar za ljudska prava](#) ukazuje na potencijalnu opasnost da okrivljeni koji je bio žrtva zlostavljanja ili nečovečnog postupanja, a koji se tokom glavnog pretresa nalazi pod fizičkom kontrolom službenih lica i svoj iskaz iznosi putem video veze, može biti obeshrabren da govori o nasilju koje je pretrpeo. S druge strane, otežava se i posao sudijama koje su dužne da sprovedu istragu ukoliko postoje jasne indicije koje ukazuju da se desilo nasilje, tim pre što im je otežano da uoče povrede na telu okrivljenog. Ovo pitanje dodatno dobija na značaju ukoliko se pomene podatak da je u proteklih nekoliko dana sproveden veliki broj postupaka zbog kršenje mere zabrane kretanja. Samo zbog kršenja te mere u periodu od subote do ponedeljka u prekršajnom i krivičnom postupku je osuđeno oko 700 ljudi.

3. [Zaštitnik građana Zoran Pašalić](#) ukazao je na naročito težak položaj Roma u toku trajanja krize izazvane pandemijom korona virusa i pozvao predstavnike lokalnih samouprava da preduzmu sve neophodne mere kako bi se ovim licima obezbedili adekvatni uslovi. Pašalić je naveo da je neopohodno obezbediti dovoljne količine čiste vode, higijenskih paketa i prehrambenih namirnica za sva naselja u kojima živi romsko stanovništvo. Zaštitnik građana je takođe istakao da će pratiti postupanje lokalnih samouprava, ali i reagovati ukoliko dođe do kršenja prava ove kategorije stanovništva.

4. Iako su predstavnici civilnog sektora pre više od 10 dana tražili da se usvoje procedure za izdavanje dozvola za kretanje tokom trajanja „policijskog časa“ to još uvek nije urađeno. Na taj način otežava se rad organizacija koje neposredno rade sa korisnicima, pre svega onih koju pružaju usluge socijalne zaštite i dostavljanja humanitarne pomoći. S druge strane, [predsednica Vlade Ana Brnabić](#) najavila je da će se ubrzati procedura za izdavanje dozvola za građane koji se staraju o osobama sa invaliditetom, o starijim osobama, deci ali i drugima kojima je neophodna tuđa pomoć i nega. Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja propisalo je postupak za izdavanje dozvola geranto domaćicama, ličnim pratiocima i personalnim asistentima, a za njihovo izdavanje odredila jedinice lokalne samouprave i centar za socijalni rad. Iako ovo pitanje nije sistemski rešeno, ovakva odluka doprinosi poboljšanju uslova makar jednoj grupi organizacija i njihovih korisnika.

5. Prethodnih nedelja javnost u Srbiji je bila zasuta brojnim teorijama zavere koje epidemiju korona virusom dovode u vezu sa određenim projektima, državama ili ekonomskim moćnicima. Jedna takva teorija koja se pojavljuje na društvenim mrežama jeste da se ova pandemija, kao i mere ograničenja kretanja stanovništva koriste kako bi se „neopaženo naselili migranti po Srbiji“. Naravno, takva teorija nema uporišta u realnosti, a o uticaju pandemije na položaj migranata u Srbiji oglasio se [Komesarijat za izbeglice i migracije](#). U svom saopštenju navode da su migranti koji su zatečeni u Srbiji, a da nisu bili korisnici migrantskih centara, nakon uvođenja vanrednog stanja smešteni u takve centre koji su pod kontrolom Vojske Srbije. Navodi se i da su preduzete sve neophodne mere u cilju njihove zdravstvene zaštite kao i veoma restriktivne procedure. U saopštenju se takođe navodi da su i sami migranti uzeli aktivno učešće u sprovođenju mera koje imaju za cilj očuvanje njihovog zdravlja.

6. Vreme epidemije zahteva posebne i precizno odmerene mere kako bi se zaštitila prava osoba sa mentalnim invaliditetom, imajući u vidu da je reč o kategoriji građana koji su i u redovnim okolnostima ranjivije u poređenju sa drugim građanima. Iz tog razloga [Inicijativa za prava osoba sa mentalnim invaliditetom](#) (MDRI-S) uputila je molbu nadležnim ministarstvima da se pripadnici ove kategorije ljudi izuzmu od mere zabrane kretanja nakon 17 časova. Kao obrazloženje ove molbe navodi se pojačana osetljivost ovih osoba zbog ograničenja mogućnosti izlaska u šetnju koja je od izuzetne važnosti za osobe sa intelektualnim i mentalnim teškćama, kao i osobama sa autizmom. Međutim, u praksi se beleže slučajeva postupanja koja nisu u interesu ovih lica, poput smeštanja u domove onih pripadnika ove grupe koji pomoću programa stanovanja uz podršku žive van institucija. Ovakvo postupanje nije u skladu sa specifičnim potrebama ove kategorija lica, a u suprotnosti su i sa preporukama Saveta Evrope i nadležnih UN tela za postupanje države prema osobama sa mentalnim invaliditetom za vreme vanrednog stanja i pandemije.

7. [Koalicija za dobročinstvo](#) uputila je preporuku Vladi Srbije da se oslobode od plaćanja PDV-a sva lica koja izvrše donaciju neoprotitnim organizacijama, udruženjima, fondacijima i zadužbinama tokom trajanja vanrednog stanja. U saopštenju se navodi da mere oslobađanja od PDV-a koje je propisala Vlada se odnose samo na državne ustanove kao donatore, kao i donatore koji doniraju proizvode koje sami proizvode ili distribuiraju. Pored toga, vladinim merama nisu obuhvaćene organizacije poput Crvenog krsta i Banke hrane. Ističući značajnu ulogu civilnog sektora u suzbijanju negativnih posledica krize uzrokovane korona virusom, Koalicija za dobročinstvo apeluje na državu da proširi obuhvat donetih mera i na donatore koji dolaze iz tog sektora.